

אם כן למה לי אומדנא אם מת מחמת החולי הראשון? הרי בינתיים עמד מחוליו ובטל הגט מאליו.

ומתריצין: אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: משנתנו מדברת באופן שניתק מחולי לחולי, כלומר שלא הבריא לגמרי, אלא שיצא ממחלה אחת ועבר למחלה אחרת, ואין זו עמידה אלא אם כן בא לכלל רפואה שעה אחת.

ומקשינן: כיצד אפשר לפרש במשנה שכל הזמן היה חולה אלא שעבר ממחלה אחת למשנהו, והא עמד קתני! משמע שהבריא בינתיים.

ומתריצין: עמד שבמשנה הכוונה, שעמד מחולי זה ונפל לחולי אחר.

ומקשינן: כיצד אפשר לפרש במשנה שעמד מחולי זה ונפל לחולי אחר, ולא הבריא בינתיים, והא הלך בשוק קתני! משמע שהיה בריא בינתיים.

ומתריצין: "הלך" שבמשנה הכוונה: הלך על משענתו, אבל עדיין היה חולה.

עג-א והא קא משמע לן במה שנקט התנא במשנה לשון "הלך".

דהלך, דווקא אם הלך על משענתו, הוא

דבעינן אומדנא [הוא שצריך אומדן] אם מת מחמת המחלה הראשונה או לא, כיון שיש לחשוש שהואיל והלך, ניצל מאותו חולי ומת מחולי אחר, והוא התנה במפורש שהגט יחול רק אם ימות מחולי זה.

אבל איך [האחר] שלא הלך בשוק, אף על פי שניתק לחולי אחר, ברור שיש בו מהחולי הראשון, ואומדנא נמי לא בעינן [אינו צריך] לזה, והגט חל (1).

ומקשינן: האם שמעת מינה [ניתן ללמוד ממשנתנו], ששכיב מרע שנתן נכסיו במתנה וניתק מחולי לחולי — מתנתו מתנה, אם מת מהחולי השני?

שהרי מבואר במשנה שאם ניתק מחולי לחולי, אינו נחשב שעמד מחוליו, ורק לגבי גט הצריכוהו במשנה אומדנא אם מת מחמת חוליו הראשון או מחמת חוליו השני, משום שבגט, פירש השכיב מרע בתנאו, שיחול דווקא אם ימות מחולי "זה".

ומתריצין: אין [כן], ומצינו כי כך הוא הדין, דאמר רבי אלעזר משמיה דרב: שכיב מרע שניתק מחולי לחולי ומת — מתנתו מתנה.

רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא שאמר כי גיטו של שכיב מרע, דינו כמתנתו, ואם עמד מחוליו והבריא חוזר בו מגיטו, אפילו אם לא התנה על הגט שיחול רק אם

גם מי שלא עמד צריך אומדנא אם מת מהחולי הראשון, ומה שאמרו בגמרא כי אידך אינו צריך אומדנא, הכוונה, למי שהלך בשוק ללא משענת שאינו צריך אומדנא, כי כיון שעמד וודאי בטל הגט [לפי רב הונא].

מתי מחולי זה" ועמד ושוב מת מאותה מחלה, שלפי רב הונא אינו גט ולפי רבה ורבא הרי זה גט.

1. כך סובר רש"י, אבל הרשב"א חולק וסובר כי

ימות⁽²⁾. כיון שיש אומדן הדעת שלא נתנה אלא מחמת שחשב שימות ורצה לפוטרה מן היבום.

אלא רבה ורבה סוברים שבאופן שלא התנה על הגט שיחול רק בתנאי שימות, אפילו אם עמד מחוליו אינו חוזר בו מהגט, ואפילו שכוונתו היתה לתת את הגט רק אם ימות.

ואפילו שמעיקר הדין כיון שעמד מחוליו יכול לחזור בו מהגט, תיקנו חכמים שאינו חוזר מהגט והוא חל.

משום גזירה, כי חוששים שמא יאמרו: יש גט לאחר מיתה, כי כיון שיראו שאם עמד השכיב מרע מחוליו יכול לחזור בו מגיטו, יבואו לומר, כיון שהגט אינו חל עד שמת, ואילו כשמת הגט חל, אם כן יוכיחו מזה שיש גט לאחר מיתה ויבואו להכשיר באופן שאמר: זה גיטיך לאחר מיתה, ולא ידעו לחלק בין זה לבין האופן שלא פירש דבר, שאז הגט חל משום שהתכוון שהגט יחול מעכשיו בתנאי שימות.

ומקשינו: ומי איכא מידי [וכי יש דבר כזה] דמדאורייתא לא הוי גיטא, ומשום גזירה

דרבנן הגט חל, ושרינן [ומתירים] אשת איש שאינה מגורשת מדאורייתא לעלמא [לעולם]?

ומתריצין: אין [כן], שייך גירושין מדרבנן אפילו במקום שמדאורייתא אינו מועיל, כיון שכל דמקדש אשה, אדעתא דרבנן הוא מקדש — שתולה הקידושין בדעת חכמים,⁽³⁾ כשאומר "כדת משה וישראל".

ואפקעינהו [והפקיעו] רבנן לקדושין מיניה למפרע⁽⁴⁾, על ידי גט זה, שתיקנו חכמים שיחול.

אמר ליה רבינא לרב אשי: תינה [נוח להבין] שחכמים מפקיעים את הקידושין למפרע, באופן דקדיש בכספא.

שבאופן זה הם מפקיעים ממנו את הבעלות על כסף הקידושין שנתן לה, לפי שהפקר בית דין הפקר, ונמצא שלא קידש בכסף שלו, ולא היו אלה קדושין.

אבל באופן שקדיש בביאה, מאי איכא למימר [מה אפשר להסביר]? כיצד יכולים חכמים להפקיע מעשה זה⁽⁵⁾.

4. הפני יהושע מקשה, מדוע הגמרא לא תירצה שכל המגרש על דעת רבנן מגרש, וכאן רצו רבנן שהגט יחול גם אם יעמוד מחוליו. ותירץ, כי בשלמא לגבי קידושין אפשר לומר שאם רבנן אינם רוצים שהקידושין יחולו, הקידושין אינם חלים, כיון שקידש על דעת רבנן, מה שאין כן כאן שגירש והתנה שהגט יחול רק אם ימות, רבנן אינם יכולים לעשות שהגט יחול באופן שהוא לא התכוון לגרש.

5. הרמב"ן בשיטמ"ק [כתובות ג א] מקשה, כיון שהגמרא תירצה שכל המקדש אדעתא דרבנן

2. כך פירש רש"י, ומדייקים הר"ן והריטב"א והמהרש"א [עב ב] מלשון רש"י, שאם השכיב מרע התנה במפורש שהגט יחול רק אם ימות, גם לפי רבה ורבה הדין שאם עמד מחוליו הגט בטל.

אבל הרמב"ן מסיק בדעת רש"י, שבין בנתן סתם ובין בנתן ופירש בתנאי שימות, נחלקו רבה ורבה על רב הונא, וסוברים שאם עמד מחוליו, הרי זה גט.

3. רש"י יבמות צ ב ד"ה אדעתא

תנו רבנן:

האומר לאשתו: זה גיטיך מהיום אם מתי
[אמות] מחולי זה,

ונפל הבית עליו או הכישו נחש ומת — אינו
גט.

כיון שמת מאונס שלא שכיח, ולא העלה
בדעתו דבר זה, ולא אמר בתנאו שהגט
יחול, אלא אם ימות מהחולי.

אבל אם אמר בתנאו: הרי זה גיטיך אם לא
אעמוד מחולי זה,

ונפל עליו בית או הכישו נחש ומת — הרי
זה גט.

כי בשלמא אם מגרשה על ידי גט כשר, אף
על פי שהקידושין קיימים עכשיו, גזירת
הכתוב היא שהגט כורתו ומתיר איסורו
מכאן ולהבא.

אבל גט זה שאינו גט מן התורה וחכמים
הכשירו מפני דעתו של זה שקידשה על דעת
חכמים ושביטלו על פי חכמים, צריכים
לומר שהקידושין מתחילה לא היו קידושין,
ואם קידש בביאה ועוקרים את הקידושין
למפרע, מה תהא על ביאתו⁽⁶⁾.

אמר ליה: כיון שתלה בדעת חכמים, אמרו
חכמים שכשיתן גט זה תיבטל חלות
הקידושין שבביאה למפרע, ושוייה רבנן
לבעילתו בעילת זנות, ויש ביד חכמים כח
לעשות כן, שהרי הוא תלה את קידושו
בהם.

מתרצת, שלא חששו לזה, ותיקנו שביאתו תהיה
זנות.

ומקשה השיטה מקובצת [סוף ד"ה עור],
שלא כדאורה גם בקדושי כסף, קשה, שעל ידי
עקירת הקדושין נעשים כל ביאותיו שאחרי
הנישואין ביאות זנות. ותירץ, שלא חששו לזה
כיון שחכמים לא תיקנו על זה באופן ישיר, אלא
רק גורמים שיהיה ביאת זנות, וכל הקושיה היא
רק על אותה ביאה של קידושין שרבנן תיקנו
עליה בהדיא שתהיה זנות.

התוספות [שם] פירשו כעין פירוש הריטב"א,
אלא שפירשו, כי המקשן סבר שבמקדש בביאה
אין כח לחכמים לתקן שיתבטלו הקידושין, כיון
שעל ידי זה יעבור איסור, וחכמים אינם יכולים
לתקן שיעבור איסור. והגמרא מתרצת שיש להם
כח לתקן אף אם יעבור איסור.

6. רש"י כתובות [ג א].

מקדש דהיינו שקידש בתנאי שיסכימו חכמים,
אם כן מה קושית הגמרא בביאה מאי, הרי גם
בביאה קידש בתנאי שיסכימו חכמים.

ומתרצים הרמב"ן והתוספות רבינו פרץ,
שכוונת הגמרא כך: בשלמא בקדושי כסף,
מקדש על דעת חכמים כיון שיש בכחם להפקיר
ממונו ולמנוע את הקידושין ואם כן מוכרח
לשמוע בקולם, אבל בקדושי ביאה שאינם
יכולים להפקיע ביאתו, שמא לא קידש על
דעתם. ומתרצת הגמרא, כל המקדש אדעתא
דרבנן מקדש, ואף המקדש בביאה, מקדש על
דעת חכמים, ואם לא יסכימו חכמים יהיה ביאתו
ביאת זנות.

ובשיטה מקובצת [שם] מביא בשם תלמיד
הרא"ה והריטב"א שמפרשים, כי הקושיה על
חכמים שתיקנו את התקנה, דבשלמא בקדושי
כסף רבנן תיקנו שהכסף יהיה הפקר, אבל
בביאה איך יתקנו שביאתו תהיה זנות. והגמרא

ומקשינן: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא?

אם בסיפא כשהתנא שהגט יחול "אם לא אעמוד מחולי זה", אנו סוברים שמעלה בדעתו ומתכוון להתנות גם על אונס שלא שכיח, שהרי הגט חל גם אם לא עמד מהחולי מחמת אונס שאינו שכיח, אם כן, גם ברישא, כשהתנה שהגט יחול "אם אמות מחולי זה" ומת מחמת אונס שאינו שכיח, צריך היה הגט לחול, שהרי מתוך אותו חולי מת, שלשון "מחולי זה" שברישא, אין משמעותו אלא שימות "מתוך" חולי זה.

ומחמת קושיא זו נדחים דברי הברייתא.

וכן היה מעשה שאירע באחד שאמר לאשתו: הרי זה גיטיך אם לא אעמוד מחולי זה, ואכלו אריה, ושלחו לארץ ישראל לשאול הדין, והשיבו מתם [משם]: **אכלו ארי, אין לנו** שיהא גט, כיון שזה אונס שלא שכיח, וכשהתנה לא העלה בדעתו להתכוון על זה⁽⁷⁾.

ומביאה הגמרא מעשה בהוא **גברא, דזבין**

מהרמב"ם שאין טענת אונס בגיטין, אפילו באונס שלא שכיח, שהרי לפי הצד שהתכוון כי הגט יחול אם ימות מתוך החולי, הגט חל גם אם מת מאונס שלא שכיח.

ב. התפארת שמואל מבאר שהספק האם הבעל חשב להתנות גם על אונס שאינו שכיח או לא.

ג. הגר"ח על הש"ס [סימן קסה] והאור שמח מבארים, שהספק האם בלא נפילת הבית או טריפת הארי היה עומד מחוליו או שהיה מת בחוליו.

ד. הגרנ"ט [כתובות סימן כ] מבאר, שיש להסתפק בכל מעשה שנעשה עם תנאי, האם קיום המעשה הוא כשמתקיים התנאי, או שקיום המעשה נעשה בכל מקרה, ואם לא יקיים את התנאי, יתבטל קיום המעשה. ומבאר הגרנ"ט כי זה הספק כאן, שאם קיום המעשה הוא רק אם מתקיים התנאי, אם כן באופן של אונס שלא העלה בדעתו לכלול בתנאי, אין את קיום הגט, כי כשאמר "אם לא אעמוד מחולי זה", אז קיום הגט הוא על ידי התנאי, ובאונס שלא העלה בדעתו לא מתקיים התנאי. אבל אם התנאי פועל על ידי שמבטל את קיום המעשה, אם כן בהתנה "אם לא אעמוד מחולי זה יהא גט" וקרה אונס,

7. הרמב"ם [גירושין ט יח] כתב, שאם אמר: אם לא אעמוד מחולי זה, וטרפו ארי או נפל עליו הבית, הרי זה ספק מגורשת. וכתבו המגיד משנה והר"ן, שהרמב"ם מפרש את הגמרא: שלחו מתם אין לנו, כלומר שאין לנו שיהיה ודאי גט, אלא ספק. [ומדוייק בגמרא לפרש כן, ממה שהגמרא לא אמרה: שלחו מתם אינו גט].

אבל הרא"ש כתב, כי הרמב"ם מסתפק אם לפסוק כמו הבבלי שהסיק שאינו גט, או כמו הירושלמי הלומד כי באופן שפירש "אם לא אעמוד" ואכלו ארי, התנאי מתקיים, כיון שכוונתו היתה שימות מתוך החולי.

ומקשה התפארת שמואל, איך אפשר לפסוק נגד הבבלי שהוא העיקר. ומתוך הקרבן נתנאל, שכוונת הרא"ש הוא, שכיון שהירושלמי והבבלי חולקים, לכן יש לפרש כי הביאור בבבלי כמו הר"ן, שלחו מתם שהיא ספק מגורשת.

ונחלקו האחרונים בביאור גדר הספק ברמב"ם:

ג. המשנה למלך והמחנה אפרים [בהגהות להרמב"ם] מפרשים, שהספק הוא מה היתה כוונתו, האם כוונתו היתה שהגט יחול רק אם ימות מחמת החולי, או שכוונתו היתה שהגט יחול אם ימות מתוך החולי. ולפי"ז הוכיחו

ארעא להבריה [היה אדם שמכר קרקע לחברו].

קביל עליה [קיבל עלין] המוכר אחריות לפצות את הלוקח **בכל אונסא דמתיליד** [בכל אונס שיוולד] בקרקע.

לסוף אפיקו בה נהרא [בסוף צוה המלך שיעבירו את הנהר דרך אותה שדה].

אתא [בא] הקונה לקמיה [לפני] **דרבינא** לתבוע את המוכר בשביל האחריות שנתן לו.

אמר ליה רבינא למוכר: **זיל שפי ליה** [לך והעמד לו בשופין] שדה בשלמות, ותשלם לו הנזק, **דחא** [שהרין] **קבילת עלך כל אונסא דמתיליד**.

אמר ליה רב אחא בר תחליפא לרבינא: והרי **אונסא דלא שכיח הוא**, ועל אונס כזה לא התכוון לתת אחריות.

איגלגל מילתא [נתגלגל הדבר] **ומטא** [ובא סיפור זה] לקמיה **דרבא**.

אמר להו: **אונסא דלא שכיח הוא**, והמוכר לא התכוון לתת אחריות על אונס זה.

איתיביה [הקשה לו] **רבינא לרבא:** שנינו בברייתא [שהובא לעיל]: אם אמר לאשתו: הרי זה גיטך **אם לא אעמוד מחולי זה, ונפל עליו בית או הכישו נחש ומת** — הרי זה **גט!**

משמע מהברייתא, שמעלה בדעתו ומתכוון להתנות גם על אונס שלא שכיח, ולכן חל הגט גם כשלא עמד מהחולי מחמת דבר שלא שכיח.

אמר ליה רבא: ואימא מרישא של הברייתא תדייק הפוך: שכתוב ברישא, שאם התנא בגיטו שיחול מהיום אם אמות מחולי זה, ונפל עליו הבית או הכישו נחש — **אינו גט**. ומשמע שאינו מעלה בדעתו להתנות גם על אונס שלא שכיח.

ואם כן, יש סתירה בברייתא זו בין הרישא לסיפא, ואין להוכיח ממנה.

אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא: ומשום דקשיא רישא של הברייתא **אסיפא, לא מותבינן תיובתא מינה** [לא מקשים קושיא ממנה]?

והרי עדיין היא ברייתא, ואמורא אינו יכול לחלוק על ברייתא.

אמר ליה: אין [כן], לא מקשים ממנה על דברי אמורא.

כי מביון דקשיא רישא **אסיפא, לא איתמר בי מדרשא** במקום ישיבת תלמידי חכמים שיתרצוה, **ומשבשתא** [ומשובשת] היא הברייתא.

והיות ואין אתה יכול לסמוך על גירסת הברייתא, **זיל בתר** [לך אחר] **הסברא**.

והסברא אומרת שלא התכוון לכלול בתנאו אונס שלא שכיח.

ומביאה הגמרא מעשה ברב **פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמי אנדא** [קנו שומשומין על חוץ] **דנהר מלכא**.

אגור מלחי לעבורינהו [שכרו להם ספנים להעבירם] ולהוליכם לביתם.

קבילו עליהו [קיבלו עליהם] המוכרים
אחריות לפצות אותם על כל אונסא דמתיליד
עליהם בדרך.

לסוף איפתבר [עשו בו סכר] בנחר מלכא,
וספינות לא יכלו לעבור בו.

אמרו להו רב פפא ורב הונא למוכרים:
אגורו חמרי אפקעינהו ניהלן [שכרו חמורים
ומסרוהו לנן] (8) כדי שלא נפסיד את הוצאות
הדרך שנתרבו מחמת סכירת הנהר, דהא
קבילתו עלייכו [שהרי קיבלתם עליכם]
אחריות לפצות אותנו על כל אונסא
דמתיליד [שיווצר] בדרך.

אתו [באון] לדין תורה לקמיה דרבא.

אמר להו רבא לרב פפא ורב הונא:

קאקי חירוי [אווזים לבנים] [כינה אותם כך
לפי שהיו זקנים, ושערם שיבה].

משלחי גלימי דאינשי [פושטי בגדי אנשים],
כלומר, אתם עושקים את האחרים שלא
כדין, שאתם פוסקים עליכם דין להנאתכם.

שהרי אונסא דלא שכיה הוא, ולא העלו
המוכרים בדעתם לתת אחריות לאונס שלא
שכיה.

מתניתין:

אותה אשה שנתן לה בעלה גט והתנה עמה
שיחול מהיום אם ימות, לא תתייחד עמו
מחשש שמא יבוא עליה.

ולפי מאן דאמר אחד יש לחשוש שמא בעל
לשם קדושין⁽⁹⁾, ואז צריכה גט נוסף⁽¹⁰⁾,
ולפי מאן דאמר שני שאינו חושש שבועל
לשם קידושין, מכל מקום גם לשיטתו אסור
לו להתייחד עמה כיון שהיא פנויה אם
לבסוף ימות בעלה, ואסור להתייחד עם
הפנויה.

להעיד שחייב מנה, מכל מקום לענין עדות על
אישות השייך לדיני נפשות, צריך ששני העדים
יראו את המעשה בבת אחת.

ומקשים הבית שמואל [קלג א] והרעק"א
[בחידושו כאן, ובתשובה רכב יח], למה הוצרך
הר"ן לפרש כי הטעם שאינם מצטרפים הוא
משום שאישות הוי דיני נפשות, ולא פירש
שאינם מצטרפים משום שצריך עדות לקיום
המעשה, ואם אין עדים בשעת הקידושין,
הקידושין לא חלים, ומטעם זה צריך ששני
העדים יעידו על אותו יחוד, שהרי אם יש רק עד
אחד על כל יחוד, אפילו אם נאמין לשניהם,
עדיין חסר עדות לקיום הקידושין.

ומתוך הקובץ הערות [עט ב], שכוונת הר"ן,
שכל עד מעיד שראה מעשה קידושין שנעשה

8. לפי הר"ף הספנים קיבלו אחריות, ולהם
נאמר שישכרו חמורים.

9. כתבו הר"ן והמגיד משנה [גירושין ח ב], כי
החשש שמא בעל לשם קידושין, הוא רק באופן
שהיו עדים שראו שהתייחד עמה, והם עדי
הקידושין, שהן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה.

10. הר"ף והרא"ש כתבו בשם התוספתא, כי אם
עד אחד מעיד על אדם שהתייחד עם אשה
בשחרית, ועד שני מעיד שהתייחד עמה בערבית,
אינם מצטרפים ולא חוששים לקידושין. ומבאר
הר"ן, כי אף על פי שבדיני ממונות אנו סוברים
כמו רבי יהושע בן קרחה [לעיל לג ב], ששני
עדים על שני הלוואות שונות של מנה מצטרפים

חזין משפחתה של האשה, שבפני שפחתה אסור לה להתייחד עם בעלה, מפני שלבה של האשה גם בה בשפחתה, שהיא מזלזלת בה ולא תתבייש מפניה לשמש עם בעלה⁽¹²⁾. ואותה אשה מה היא נחשבת באותן הימים מהזמן שקיבלה את הגט ועד לזמן קיום

אלא מתייחד עמה רק בפני עדים, שאז אין מקום לחשש זה.

ואין צריך לזה עדים כשרים, אלא אפילו בפני עד אחד⁽¹¹⁾, אפילו על פי עבד, אפילו על פי שפחה, יכול להיות עמה.

התכוונתי לקידושין, כי ידעתי שלא יחולו הקידושין ללא עדים. והביאור בטעם הראשון של הריטב"א, כתב האבני מילואים [לא ד], שבקידושין צריך שהאיש והאשה יכוונו לקדש בפני עדים. ובשערי יושר [ז ה ד"ה אה"ז] מקשה על האבני מילואים, כי רק בקנינים מצינו שיש דין שצריך לכוון לשם קנין, אבל לא מצינו שצריך כוונה להתקדש לפני עדים. לכן מבאר השערי יושר כי כוונת הריטב"א, שעדי קידושין צריכים לראות כל מה שצריך לחלות הקידושין כולל את עצמם שהם העדים לקיומי, וגם שהאיש והאשה מסכימים כי הם יהיו העדי קידושין, ואם ראו מאחורי הגדר, חסר בראיה שהאיש והאשה מסכימים לקבלם לעדי קידושין.

11. תוספות יום טוב ותפארת ישראל, וכן רש"ש בקידושין [פא ב], וכן כתב הרמב"ם [גירושין ח ב]: לא תתייחד אלא בפני עד אחד. ומה שכתוב במשנה "לפני עדים" בלשון רבים, מבאר התוספות יום טוב, שלשון עדות בעלמא הוא.

12. כתבו הרשב"א והריטב"א, כי אם נתייחדה עם בעלה בפני שפחתה, והשפחה העידה שלא בא עליה, נאמנת. כדאמר רב אשי [בכתובות כז ב], שאין השפחה חשודה גם לשותק בקלקולה וגם להעיד בשקר, וכן מובא בירושלמי.

בפני שנים שהיו עדים לקיום המעשה, ולכן הוצרך הר"ן לפרש, שהטעם שאינם מצטרפים, כיון שאישות הוי דיני נפשות. והשערי יושר [ז ג] מתרץ, שהר"ן סובר, המקדש בפני עד אחד ואחר כך בפני עד שני – מקודשת, ומבאר, שהטעם בזה, משום שדין עדות לקיום המעשה, אינו חלק ממעשה הקידושין, אלא הוא דין בחלות, שאינו יכול לחול אלא באופן שאחר כך יוכל לתברר, ואם בשעת מעשה לא היה יכול להתברר ואחר כך התחדש דבר שמחמתו יוכל להתברר, גם זה מועיל לקיום הדבר. ולפי זה אם עד אחד רואה קידושין, הרי הוא עושה חצי קיום, וכאשר מקדשה אחר כך שוב בפני עד שני, מצטרפים השנים לקיום שלם.

וכתב הר"ן בשם הרשב"א [קידושין מג א], מה שאנו אומרים, בראו עדים שהתייחד עמה הרי זה קידושין, היינו דווקא כשהאיש והאשה ראו את העדים, אבל אם העדים ראו את הקידושין מאחורי הגדר, והאיש והאשה לא ידעו שיש עדים שרואים אותם, אינה מקודשת, משום שהאיש והאשה יכולים לומר שלא התכוונו לקידושין, שהרי קידושין ללא עדים לא חלים. והריטב"א [קידושין שם] כתב, עדים שראו קידושין מאחורי הגדר, לא מועיל עדותם לקיים את הקידושין, משני טעמים: א. משום שעדות מאחורי הגדר מועיל רק בעדות של בירור ולא בקידושין שצריך עדות לקיום הדבר. ב. משום שיכולה האשה לומר "משטה הייתי" ולא

התנאי, היינו כשימות בעלה?⁽¹³⁾

רבי יהודה אומר:

כאשת איש לכל דבריה! לפי שאין הגט חל אלא סמוך למיתתו, ועד אותה שעה הרי היא כאשתו לכל דבר⁽¹⁴⁾. והבא עליה במזיד, דינו בחנק⁽¹⁵⁾, ובשוגג, דינו בחטאת.

עג-ב

רבי יהודה שרק סמוך למיתה חל הגט, וקודם לכן הרי היא אשת איש, ורבי יוסי סובר שמעת מסירת הגט הרי היא בספק שמא עכשיו הוא הזמן שסמוך למיתה, לכן היא נחשבת לספק אשת איש, והבא עליה חייב באשם תלוי.

גמרא:

תנו רבנן בברייתא: **ראוה שנתייחדה עמו** [עם בעלה] **באפילה** לאחר שקיבלה ממנו גט זה, **או שישנה עמו תחת מרגלות המטה, אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר** [בתשמיש].

וחוששין שמא בא עליה משום [לשם] **זנות,** [לקמן יבואר].

ואין חוששין שמא בעל אותה משום [לשם] **קדושיין** להצריכה מחמת זה גט נוסף.

רבי יוסי אומר: דינה כמגורשת ואינה מגורשת, לפי שסובר, שכל שעה יש ספק אולי זוהי השעה הסמוכה למיתה⁽¹⁶⁾, והרי היא מגורשת מספק, והבא עליה בשוגג, מביא קרבן אשם תלוי.

ומחלוקתם היא אפילו באופן שהבעל מת בסוף מאותו חולי, משום שסובר רבי יהודה שלא התכוון לגרשה אלא סמוך למיתה.

ובגמרא מעמידים שמדובר באומר לה במסירת הגט "הרי זה גיטך, והתגרשי בו מעת שאני בעולם, אם אמות", לכן סובר

מועילה לחייבו מיתה], כי הרי יתכן שימות מיד ואז היא כבר מגורשת כיון שהם נמצאים סמוך לשעת המיתה.

ומתירן האילת השחר, שרש"י כאן סובר כמו המאן דאמר במכות [טו ב] שהתראת ספק היא התראה המועילה. עוד תירץ על פי התוספות [יבמות פ א ד"ה נעשה] שכתבו, כי באופן שמתברר אחר כך, לא נחשב התראת ספק.

והכתב סופר מתירן, שכאן מעמידים את האשה על שתי חזקות, א. חזקת אשת איש שלה, ב. חזקת חיים של הבעל, ומשום כך ההתראה אינה נחשבת התראת ספק.

16. ולשיטת התוספות יש לבאר, כי ספק לו לרבי יוסי אם כוונת הבעל היתה שיחול הגט מיום נתינת הגט, והרי היא כפנויה, או שכוונתו

13. תוספות מפרש, כי המשנה מוסיפה לדון באשה שאמר לה בעלה "זה גיטך מהיום אם מתי", והרי זה המשך לרישא. אבל רש"י פירש, שאין זה המשך לרישא, אלא מדובר כאן באשה שבעלה אמר לה: "הרי זה גיטך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי", כלומר, התנאי הוא שיחול הגט סמוך למיתתו.

14. כך הוא לפי פירוש רש"י בהערה לעיל, ולפי פירוש התוספות שם, אף על פי שאמר לה "מהיום אם מתי", סובר רבי יהודה, כי מכל מקום דעתו של הבעל היתה שלא יחול הגט עד שעה אחת לפני מיתתו.

15. הכתב סופר והאילת השחר מקשים, לכאורה ההתראה שמתרים בו היא התראת ספק [שאינה